

ΒΑΡΩΣΙΑ: Μεταξύ Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Ρεαλπολιτικ

Mete Hatay

«Όχι πικνίκ πάνω στον πόνο»: Αυτό ήταν το σύνθημα που χρησιμοποίησαν οι ακτιβιστές της ειρήνης στη διαμαρτυρία τους για την σοκαριστική ανακοίνωση του Προέδρου της Τουρκικής Δημοκρατίας Ερντογάν ότι θα γιορτάσει την επέτειο της «Τουρκικής Δημοκρατίας της Βόρειας Κύπρου» με ένα εορταστικό γεύμα σε μία από τις παραλίες των Βαρωσίων, που άνοιξε πρόσφατα. Η ανακοίνωση για το πικνίκ ήταν μέρος της άνευ προηγουμένου τουρκικής παρέμβασης που θα βοηθούσε τον Ερσίν Τατάρ, αρχηγό του συντηρητικού εθνικιστικού Κόμματος Εθνικής Ενότητας (UBP), να κερδίσει τις «προεδρικές» εκλογές της Βόρειας Κύπρου το 2020. Εκείνη την περίοδο ο «πρόεδρος» Τατάρ, μόλις μια εβδομάδα πριν οι ψηφοφόροι προσέλθουν στις κάλπες, τον Οκτώβριο, παραβίασε τον εκλογικό νόμο, μεταβαίνοντας στην Άγκυρα για συνέντευξη τύπου με τον Τούρκο πρόεδρο για να ανακοινώσει το άνοιγμα της πόλης-φαντάσματος. Παραμένοντας σε πολιτική ομηρεία από τη διάλυση του νησιού το 1974, αυτή η κάποτε διάσημη παραθεριστική πόλη είχε αφηθεί στην παρακμή για περισσότερες από τέσσερις δεκαετίες. Η ανακοίνωση είχε ως στόχο να βοηθήσει τον Τατάρ και όταν ο νέος «πρόεδρος της ΤΔΒΚ» έκανε την πρώτη του επίσκεψη στην Άγκυρα μετά τις εκλογές, ο Ερντογάν προέβη στην σοκαριστική του ανακοίνωση ότι την 15η Νοεμβρίου, στην επέτειο της αυτοανακήρυξης του «κράτους», θα λάμβανε χώρα το παραθαλάσσιο πικνίκ.

Από τις 15 Αυγούστου 1974, όταν τα Βαρώσια περιήλθαν στα χέρια του τουρκικού στρατού, μόνο το δυτικό τμήμα της πόλης κατοικήθηκε, από Τουρκοκύπριους και εποίκους από την Τουρκία. Οι ανατολικές και παραθαλάσσιες περιοχές, από την άλλη πλευρά, είχαν παραμείνει υπό τουρκικό στρατιωτικό έλεγχο και έκλεισαν για τους πολίτες. Σε συνέντευξή του στη δεκαετία του 1980, ο Kenan Evren, αρχηγός του επιτελείου του στρατού κατά τη διάρκεια του πραξικοπήματος της Τουρκίας το 1980, ισχυρίστηκε ότι τα Βαρώσια τέθηκαν σε καθεστώς κατοχής και χρησιμοποιήθηκαν ως διαπραγματευτικό μέσο. Πράγματι, οι Τουρκοκύπριοι διαπραγματευτές έφεραν τα Βαρώσια στο τραπέζι οκτώ φορές, αλλά οι όροι τους

δεν έγιναν δεκτοί από την ελληνοκυπριακή πλευρά, η οποία απέρριψε τις διάφορες προτάσεις τους.

Το 1974, ο πληθυσμός ολόκληρης της πόλης της Αμμοχώστου ήταν περίπου 39.000-40.000, με περίπου 12.000 ανθρώπους να κατοικούν αλλού αλλά να μετακινούνται καθημερινά στην πόλη για εργασία κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου. Από τους κατοίκους της πόλης, περίπου 26.000 ήταν Ελληνοκύπριοι, και οι περισσότεροι ζούσαν και εργάζονταν στην περιοχή που ήταν γνωστή ως Βαρώσια, ανατολικά της πόλης. Επιπλέον, στην περιοχή των Βαρωσίων ζούσαν περίπου 4.000 μη Κύπριοι. Από την άλλη πλευρά, οι 8.500 Τουρκοκύπριοι κάτοικοι της πόλης ζούσαν κυρίως στην περίκλειστη πόλη της Αμμοχώστου και τις γειτονικές περιοχές.

Εν ολίγοις, επιστροφή ολόκληρων των Βαρωσίων στους νόμιμους ιδιοκτήτες της θα σημαίνει ότι περίπου 30.000 εκτοπισμένοι θα έχουν πρόσβαση στις περιουσίες τους, ενώ μόνο η επιστροφή της κλειστής περιοχής των Βαρωσίων, η οποία άνοιξε πρόσφατα, θα σημαίνει ότι περίπου 20.000 άτομα θα να μπορούν να επιστρέψουν στα σπίτια τους. Ενώ η επί του παρόντος καθορισμένη δυτική περιοχή των Βαρωσίων επρόκειτο να επιστραφεί στα πλαίσια του Σχεδίου Ανάν, ο Ερντογάν και η τότε τουρκοκυπριακή ηγεσία δεν συμπεριλάμβαναν αυτήν την περιοχή στο νέο «άνοιγμα» τους. Το γεγονός ότι αυτή η περιοχή κατοικείται, εδώ και 46 χρόνια, θεωρείται το μεγαλύτερο εμπόδιο για την επιστροφή της.

ΤΙ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙ ΝΑ ΠΕΤΥΧΕΙ Η ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΛΕΥΡΑ;

Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, οι Τουρκοκύπριοι διαπραγματευτές πάντα θεωρούσαν τα Βαρώσια ως ένα διαπραγματευτικό πλεονέκτημα στις διαπραγματεύσεις. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια, αυτό το πλεονέκτημα έχει αρχίσει να μοιάζει περισσότερο με βάρος.

Τα τελευταία 46 χρόνια υπήρξαν διαφορετικές απόψεις σχετικά με το τι πρέπει να γίνει με την περικλειστη πόλη σε σχέση με τις διαπραγματεύσεις και στην τουρκοκυπριακή κοινότητα αυτές οι απόψεις τείνουν να διαφέρουν ολοένα και περισσότερο μεταξύ των κομμάτων. Αυτά τα κόμματα, τα οποία μπορούμε να θεωρήσουμε ότι ανήκουν στην αριστερά, ξεκινώντας από το CTP, μέχρι πρόσφατα θεωρούσαν τα Βαρώσια ως μέρος μιας ολοκληρωμένης διευθέτησης και υποστήριζαν με συνέπεια το είδος της λύσης «big bang» που εμπίπτει στην αρχή του «τίποτε δεν θεωρείται ότι έχει συμφωνηθεί, έως ότου συμφωνηθούν όλα». Στην πραγματικότητα, ορισμένοι μάλιστα αντιτάχθηκαν στην επιστροφή των Βαρωσίων, εκφράζοντας φόβους ότι η επιστροφή της πόλης-φαντάσματος στην ελληνοκυπριακή πλευρά πριν από μια διευθέτηση με διαπραγμάτευση θα μείωνε την επιθυμία των Ελληνοκυπρίων των Βαρωσίων για λύση. Ο πρώην «πρόεδρος» Μουσταφά Ακιντζί θεωρούσε τα Βαρώσια περισσότερο ως ένα μέτρο οικοδόμησης εμπιστοσύνης, αλλά υποστήριξε το άνοιγμα των Βαρωσίων υπό τον έλεγχο των Ηνωμένων Εθνών σε αντάλλαγμα για το άνοιγμα του Αεροδρομίου της Τύμπου / Ερτζάν για διεθνείς πτήσεις. Από την άλλη πλευρά, το UBP, το κύριο κόμμα της δεξιάς, μέχρι πρόσφατα δεν είχε καμία πολιτική για τα Βαρώσια. Σε γενικές γραμμές, το κόμμα έχει υιοθετήσει τη θέση ότι ούτε μια ίντσα εδάφους δεν μπορεί να επιστραφεί και αντίθετα υποστήριξε τους ισχυρισμούς του Ιδρύματος Εβκάφ σχετικά με τις ιστορικές του εγκαταστάσεις στην πόλη.

Ο ισχυρισμός του Ιδρύματος Εβκάφ είναι ότι τα Βαρώσια ανήκαν σε οθωμανικό βακούφι (θρησκευτικό ίδρυμα), αλλά ότι η βρετανική διοίκηση το έδωσε στους Ελληνοκύπριους παράνομα. Πρόσφατα, η διοίκηση του Εβκάφ έφερε ακόμη και εμπειρογνώμονες από την Τουρκία για να αναδείξει όλες τις ιστορικές εγκαταστάσεις του Ιδρύματος και να προσπαθήσει να τις κερδίσει ξανά για την τουρκοκυπριακή κοινότητα. Παρόλο που αυτές οι εγκαταστάσεις ήταν πράγματι ιδιοκτησία του βακουφίου, εκεί που απέτυχε το Εβκάφ ήταν ότι δεν είχε επιχειρήματα για την παράνομη μετατροπή τους σε ιδιωτική ιδιοκτησία κατά τη βρετανική περίοδο. Το πρόβλημα ήταν ότι σχεδόν όλες οι μεταβιβάσεις πραγματοποιήθηκαν σύμφωνα με τους νόμους της περιόδου, ενώ το Ίδρυμα Εβκάφ είχε λάβει διάφορα ποσά ως αποζημίωση. Το 2005, προκειμένου να δημιουργηθεί νομική βάση για τις αξιώσεις αυτές, επιτεύχθηκε η εξασφάλιση απόφασης υπέρ του Ιδρύματος από δικαστήριο της Αμμοχώστου. Ωστόσο, μετά το 2019, όταν το τουρκοκυπριακό «Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο» έκρινε ότι πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στους ελληνοκυπριακούς τίτλους ιδιοκτησίας, το Εβκάφ σιώπησε.

Στη δεκαετία του 2010, μέλη της τουρκοκυπριακής κοινότητας των πολιτών που είχαν κουραστεί από την έλλειψη ενδιαφέροντος από τα πολιτικά κόμματα για το θέμα, ξεκίνησαν μια εκστρατεία για το άνοιγμα του κλειστού τμήματος των Βαρωσίων. Μαζί με ελληνοκυπριακές και δικοινοτικές οργανώσεις, κατάφεραν να γνωστοποιήσουν τις προτάσεις τους για την επιστροφή των Βαρωσίων. Φυσικά, οι οργανώσεις της κοινωνίας

των πολιτών οραματίστηκαν ένα άνοιγμα που οι δύο πλευρές θα προετοίμαζαν και θα σχεδίαζαν από κοινού. Πράγματι, η πόλη-φάντασμα θα μπορούσε να ζωντανέψει με τη συνεργασία των δύο κοινοτήτων. Θα μπορούσαν να ληφθούν μέτρα που θα ενθάρρυναν τους εκτοπισμένους Ελληνοκύπριους να επιστρέψουν στα σπίτια τους, να δημιουργήσουν επιχειρηματικές ευκαιρίες για τους Τουρκοκύπριους και να θέσουν τα θεμέλια της συνύπαρξής τους. Ο έλεγχος της περιοχής θα ήταν πρώτα υπό τον ΟΗΕ και αργότερα υπό τις δύο κοινότητες. Αυτά τα βήματα θα δημιουργούσαν επίσης μια δυναμική που θα μπορούσε να δώσει ώθηση στην καθυστερημένη διαπραγματευτική διευθέτηση.

Ενώ αυτή η συζήτηση βρισκόταν στη δημόσια ατζέντα, ο πρώτος πολιτικός που έδειξε σοβαρό ενδιαφέρον για το θέμα ήταν ο πρώην ηγέτης του Λαϊκού Κόμματος (HP) Kudret Özersay. Συγκεκριμένα, πριν από τις «προεδρικές» εκλογές του 2015, ο Özersay δήλωσε ότι τα Βαρώσια δεν θα έπρεπε να παραμείνουν όμηρος έως ότου υπάρξει διευθέτηση και ότι θα μπορούσαν να ανοίξουν υπό τουρκικό έλεγχο. Φυσικά, υπήρξαν αντιδράσεις. Εκείνοι που αντιτάχθηκαν στην πρότασή του, ανέφεραν ως το μεγαλύτερο εμπόδιο, το άρθρο 5 του ψηφίσματος 550 του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, με ημερομηνία 11 Μαΐου 1984, το οποίο αναφέρει ότι ο ΟΗΕ «θεωρεί απαράδεκτες τις προσπάθειες εγκατάστασης σε οποιοδήποτε μέρος των Βαρωσίων από άτομα εκτός των κατοίκων του και ζητεί τη μεταφορά αυτής της περιοχής στη διοίκηση των Ηνωμένων Εθνών». Πρέπει να σημειωθεί ότι το σχέδιο του Özersay περιελάμβανε έκκληση προς τους κατοίκους των Βαρωσίων πριν από το 1974. Επιπλέον, το ψήφισμα του ΣΑΗΕ αναφέρεται στους κατοίκους της περιοχής, στους οποίους περιλαμβάνονται και οι ενοικιαστές. Υπό αυτήν την έννοια, το σχέδιο του Özersay δεν έρχεται κατ' ανάγκη σε σύγκρουση με το ψήφισμα 550. Ωστόσο, το επίμαχο ζήτημα εδώ δεν ήταν η επιστροφή περιουσίας, αλλά μάλλον υπό ποια διοίκηση θα ανοίξουν τα Βαρώσια. Το ίδιο άρθρο 5 ζητά ανοιχτά τη μεταφορά των Βαρωσίων υπό τον έλεγχο του ΟΗΕ.

ΑΠΟ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΤΙΚΟ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑ ΣΕ ΒΑΡΟΣ

Αν και ο Özersay απέτυχε να εκλεγεί «πρόεδρος», δύο χρόνια αργότερα διορίστηκε ως «υπουργός εξωτερικών» σε κυβέρνηση συνασπισμού και σύντομα έθεσε σε εφαρμογή τις προτάσεις του για άνοιγμα των Βαρωσίων, ξεκινώντας μια σειρά διαβουλεύσεων και επισκέψεων στην περιοχή. Ωστόσο, όσο παραμένουν σε ισχύ τα ψηφίσματα του ΣΑΗΕ, οι προσπάθειες του Özersay να ανοίξει μονομερώς την περικλειστη πόλη, χωρίς να συμβουλευτεί τον ΟΗΕ ή την ελληνοκυπριακή πλευρά, δεν κατέστησαν αξιόπιστες. Ο μονομερής χαρακτήρας του σχεδίου το έκανε να φαίνεται σαν μια άσκηση κυριαρχίας μέσα από την οποία ο Özersay προσπάθησε να επιτύχει ένα στόχο εναντίον των Ελληνοκυπρίων.

Ήταν στην προεκλογική εκστρατεία του 2020, όταν ο Ερσίν Τατάρ επιχειρήσε, κρυφά από τον εταίρο του στον συνασπισμό, να ανοίξει την πόλη σε συνεργασία με την τουρκική κυβέρνηση. Τότε, οι καλές προθέσεις του Özersay εξαλείφθηκαν εντελώς και έγινε σαφές ακριβώς πόσο επικίνδυνο ήταν το σχέδιο για τις δικαιοδικές σχέσεις. Ήταν σαφές ότι ο Ερσίν Τατάρ θεωρούσε το σχέδιο μόνο ως άσκηση προς το οικονομικό όφελος των Τουρκοκυπρίων. Για παράδειγμα, σε μια συνέντευξη, συνέκρινε το σχέδιο με το Λας Βέγκας:

«Μόλις αφαιρέσουμε το συρματοπλέγμα και ανοίξουν μερικά παραλιακά ξενοδοχεία, τα Βαρώσια θα αρχίσουν να ζωντανεύουν και θα δώσουν ώθηση στην οικονομία μας. Δεν νομίζω ότι θα αργήσει πολύ να γίνει αυτό. Οι μεγάλοι επενδυτές επενδύουν σε εμάς και γίνονται κάποιες προκαταρκτικές εκτιμήσεις. Είναι αλήθεια ότι τα Βαρώσια μπορούν να έχουν τους δικούς τους πόρους... Δεν είναι κάτι που δεν μπορούμε να χειριστούμε».

Φυσικά, εν μέσω αυτής της εικασίας, είναι επίσης απαραίτητο να μην ξεχνάμε τον πραγματικό λόγο που το σχέδιο υλοποιείται με τέτοια ταχύτητα. Η Επιτροπή Ακίνητης Ιδιοκτησίας, η οποία συστάθηκε τη δεκαετία του 2000 για την επίλυση ζητημάτων ιδιοκτησίας σε τοπικό επίπεδο χωρίς προσφυγή στο ΕΔΑΔ, έχει φτάσει σε οικονομικό αδιέξοδο. Η επιστροφή των ακινήτων των Βαρωσίων στους νόμιμους ιδιοκτήτες τους θα ελαφρύνει σημαντικά την κατά τα άλλα μεγάλη οικονομική επιβάρυνση της καταβολής χρηματικής αποζημίωσης για τα ακίνητα αυτά. Επιπλέον, φαίνεται ότι η σημερινή τουρκοκυπριακή «κυβέρνηση» εναποθέτει τις ελπίδες της σε ορισμένο αριθμό εκτοπισμένων Ελληνοκυπρίων στα Βαρώσια, οι οποίοι αρνούνται να επιστρέψουν στις περιουσίες τους υπό τουρκικό έλεγχο και προτιμούν να τις πουλήσουν σε Τουρκοκύπριους, Τούρκους και ξένους επενδυτές.

ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΓΙΝΕΙ;

Υπάρχει ελάχιστη αμφιβολία ως προς το ότι πλέον δεν υπάρχει άλλη επιλογή και ότι καμιά καταδίκη ή ακόμη και κυρώσεις δεν θα αποτρέψουν την Τουρκία και την τουρκοκυπριακή πλευρά από το να προχωρήσουν στο άνοιγμα των Βαρωσίων. Επιπλέον, η απλή καταδίκη, χωρίς να παρέχει εναλλακτικές λύσεις, θα σημαίνει ότι 30.000 άτομα θα συνεχίσουν να παραμένουν όμηροι στις συνομιλίες για διευθέτηση, των οποίων οι προοπτικές φαίνονται δυσοίωνες αυτήν τη στιγμή. Υπό το πρίσμα αυτό, η διεθνής κοινότητα πρέπει να ακολουθήσει μια προδραστική προσέγγιση στη διαμόρφωση της μελλοντικής αναβίωσης της πόλης.

Το άνοιγμα των Βαρωσίων φάνταζε εδώ και αρκετές δεκαετίες ως ένα σημαντικό μέτρο οικοδόμησης εμπιστοσύνης και είναι ακόμα δυνατό να δώσει ώθηση προς την εξεύρεση λύσης. Γνωρίζουμε από το άνοιγμα των σημείων διέλευσης το 2003 ότι μεμονωμένα αλλά σημαντικά

βήματα μπορούν να αλλάξουν το status quo και να δημιουργήσουν τη δική τους δυναμική, ακόμα και όταν αποτύχουν. Τι είδους βήματα, λοιπόν, θα βοηθούσαν στη δημιουργία δυναμικής προς τη λύση;

ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ:

Ενώ η τουρκική πλευρά προχώρησε χωρίς να συμβουλευτεί διεθνείς παράγοντες σχετικά με τα Βαρώσια, αυτό δεν σημαίνει ότι επιμένουν στο άνοιγμα της περιοχής υπό τουρκικό έλεγχο. Όλα τα πολιτικά κόμματα στη βόρεια πλευρά του νησιού συμφωνούν με την ιδέα ότι η περιοχή πρέπει να ανοίξει, αν και η αριστερά υποστηρίζει ένα άνοιγμα υπό τον έλεγχο του ΟΗΕ. Ωστόσο, η ιδέα του «ελέγχου των Ηνωμένων Εθνών» ήταν πάντοτε αφηρημένη και πρέπει να της δοθεί ουσία και να διατυπωθεί ως συγκεκριμένη πρόταση. Για παράδειγμα, θα επεκταθεί ο έλεγχος του ΟΗΕ και στα «Ανοικτά Βαρώσια»; Ποιες θα είναι οι σχέσεις μεταξύ της περιοχής που θα ελέγχεται από τον ΟΗΕ και των τουρκοκυπριακών περιοχών στα δυτικά της; Τι είδους οικονομικοί παράγοντες θα μπορούσαν να λειτουργήσουν ως κίνητρο για τους Τουρκοκύπριους ώστε να επιθυμούν ένα τέτοιο σχέδιο; Και πώς θα οργανωθεί ο έλεγχος του ΟΗΕ; Με απλά λόγια, ποιος θα μαζεύει τα σκουπίδια;

Είναι σαφές ότι η τουρκική πλευρά μπορεί να πειστεί να θέσει τα Βαρώσια υπό τον έλεγχο του ΟΗΕ, αλλά θέλει κάτι σε αντάλλαγμα. Για δεκαετίες, η τουρκική πλευρά προσέφερε τα Βαρώσια σε αντάλλαγμα του ανοίγματος του αεροδρομίου της Τύμπου/Ερτζάν για διεθνείς πτήσεις, και αυτό θα ήταν σαφώς επιθυμητό. Στο παρελθόν, αυτό είχε αποκλειστεί, λόγω των αντιρρήσεων της Ελληνοκυπριακής πλευράς που θεωρούσε ότι κάτι τέτοιο θα αποτελούσε έμμεση αναγνώριση του ψευδοκράτους. Ωστόσο, το διεθνές δίκαιο καθιστά σαφές ότι η αναγνώριση μπορεί να δοθεί μόνο από κράτη σε άλλα κράτη. Αυτό υποδηλώνει τη δυνατότητα ανοίγματος λιμένων στη βόρεια πλευρά, ενδεχομένως στη βάση διατάξεων σχετικά με τη χρήση και τον έλεγχο. Άλλες δυνατότητες περιλαμβάνουν:

- Άνοιγμα του λιμένα της Αμμοχώστου, πιθανώς υπό τον έλεγχο του ΟΗΕ, ιδίως επειδή θα είναι το πλησιέστερο λιμάνι στο στα νέα ανοικτά Βαρώσια.
- Άρση εμπόρων στα τουρκοκυπριακά ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, τα οποία αποτελούν την κύρια κινητήρια δύναμη της τουρκοκυπριακής οικονομίας. Το μεγαλύτερο τέτοιο ίδρυμα, το Πανεπιστήμιο της Ανατολικής Μεσογείου, βρίσκεται επίσης στην Αμμοχώστο, κοντά στα Βαρώσια. Στο Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας του 1960 (ΚΔ) η εκπαίδευση ενέπιπτε στις αρμοδιότητες της κάθε κοινότητας, γι' αυτό και τα ιδρύματα πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης έχουν επαφή με τα ομόλογά τους στη νότια πλευρά του νησιού. Το μόνο εμπόδιο στα τουρκοκυπριακά πανεπιστήμια είναι το γεγονός ότι τη στιγμή της ίδρυσης της ΚΔ

δεν υπήρχαν τέτοια ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο νησί.

Για οποιαδήποτε τέτοια συζήτηση απαιτείται το άνοιγμα ενός διπλωματικού διαύλου για την αντιμετώπιση των διαφόρων εμπλεκόμενων δρώντων εκτός των παραμέτρων μιας λύσης μέσα από διαπραγματεύση.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΛΕΥΡΑ:

Το άνοιγμα μέχρι στιγμής ήταν δυνατό μόνο με την έγκριση και την ενθάρρυνση του Τούρκου Προέδρου. Ωστόσο, ο Ερντογάν ταυτόχρονα παρουσίασε το άνοιγμα σε μια εθνικιστική παράσταση, προκειμένου να καθιστάσει παράγοντες στην εσωτερική πολιτική σκηνή της Τουρκίας που θα μπορούσαν ενδεχομένως να αντιταχθούν στο γεγονός αυτό. Όπως προαναφέρθηκε, αυτή η εθνικιστική ρητορική δεν εξυπηρετεί τον υποτιθέμενο σκοπό να ενθαρρύνει τους Ελληνοκύπριους να επιστρέψουν στις περιουσίες τους και πρέπει να μετριαστεί.

Ταυτόχρονα, ενώ οι Ελληνοκύπριοι φραστικά ενθαρρύνονται να επιστρέψουν, αποθαρρύνονται λόγω δύο, τουλάχιστον, άλλων παραμέτρων. Η πρώτη είναι ότι, ενώ οι νόμιμοι ιδιοκτήτες μπορούν να υποβάλουν αίτηση στην Επιτροπή Ακίνητης Ιδιοκτησίας, οι ιδιοκτήτες θα μπορούν να κατέχουν αυτά τα ακίνητα μόνο όταν η περιοχή αποστρατικοποιηθεί. Ωστόσο, η αποστρατικοποίηση της περιοχής σημαίνει αυτή να τεθεί υπό πολιτικό έλεγχο και, όπως προαναφέρθηκε, η μορφή αυτού του ελέγχου δεν είναι ακόμη σαφής. Θα είναι τουρκοκυπριακός έλεγχος; Έλεγχος του ΟΗΕ; Κάποια άλλη μορφή ελέγχου κατόπιν διαπραγματεύσεως; Απαιτείται να καταρτιστεί σχέδιο και αυτό το σχέδιο πρέπει να λάβει υπόψη τους νόμιμους ιδιοκτήτες των ακινήτων των Βαρωσίων. Ο καλύτερος τρόπος για να προχωρήσει το άνοιγμα με την εκπόνηση ενός τέτοιου σχεδίου θα ήταν να συσταθεί μια επιτροπή που θα περιλαμβάνει και τους Ελληνοκύπριους στο σχεδιασμό.

Το δεύτερο ζήτημα είναι ότι η τουρκική πλευρά, αμέσως μετά το άνοιγμα της πόλης, άρχισε να επισκευάζει δρόμους, να διαρρυθμίζει χώρους και να τοποθετεί σχοινιά γύρω από αποσυντιθέμενα κτίρια, δίνοντας στην περιοχή την ατμόσφαιρα ενός υπαίθριου μουσείου. Αυτή η μουσειοποίηση δεν εξυπηρετεί τον δηλωθέντα σκοπό της αναβίωσης της περιοχής και αντ' αυτού ενθαρρύνει μόνο τον σκοτεινό τουρισμό στα ερείπια του θέρετρου, μειώνοντας τις πιθανότητες συμφιλίωσης.

Η τουρκοκυπριακή πλευρά θα πρέπει να έχει κατά νου ότι οι δυνατότητες συνεργασίας με Ελληνοκύπριους γύρω από τα Βαρώσια είναι τεράστιες, και μια επιτυχής συνεργασία θα δημιουργήσει μια θετική ατμόσφαιρα για πιθανές καινούριες διαπραγματεύσεις και θα δώσει τη δυνατότητα μιας σταδιακής λύσης.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΟΚΥΠΡΙΑΚΗ ΠΛΕΥΡΑ:

Το μονομερές άνοιγμα των Βαρωσίων προκάλεσε σημαντική αναστάτωση στη νότια πλευρά του νησιού, καθώς ορισμένοι από τους Ελληνοκύπριους εκτοπισμένους διαμαρτύρονται για την απροθυμία της κυβέρνησης να αντιμετωπίσει άμεσα την κατάσταση. Η κυβέρνηση, από την άλλη πλευρά, έχει δηλώσει ότι οι πρόσφυγες από τα Βαρώσια που υποβάλλουν αίτηση στην ΕΑΙ θα αποτελέσουν πιθανή αδυναμία για την ελληνοκυπριακή πλευρά στις διαπραγματεύσεις.

Ωστόσο, προς το παρόν η πιθανότητα επιτυχημένων διαπραγματεύσεων που θα οδηγήσουν σε μια συνολική διευθέτηση φαίνεται δυσώιωνη, ενώ η κατάσταση στα Βαρώσια θα συνεχίσει να εξελίσσεται. Συνεπώς, η ελληνοκυπριακή πλευρά πρέπει να είναι έτοιμη να διαπραγματευτεί για αυτό το συγκεκριμένο θέμα, ανεξάρτητα από μια συνολική λύση. Η παρουσίαση εποικοδομητικών προτάσεων που μπορούν να διασφαλίσουν ότι η περιοχή θα τεθεί υπό τον έλεγχο των Ηνωμένων Εθνών θα δημιουργήσει και έναν ασφαλή χώρο για την επιστροφή των προσφύγων και θα προσφέρει τη δυνατότητα να ξαναγίνουν διαπραγματεύσεις στο μέλλον σχετικά με την εδαφική κατάσταση της περιοχής ως μέρος μιας συνολικής διευθέτησης. Δεν είναι απίθανο να αναβιώσουμε τη μακρόχρονη διαπραγματεύση του άμεσου εμπορίου προς τους Τουρκοκύπριους σε αντάλλαγμα για το άνοιγμα των Βαρωσίων υπό ελληνοκυπριακό έλεγχο. Πρόκειται για μια πιθανή συμφωνία που βρίσκεται επί τάπητος εδώ και δεκαετίες, που πάντα αποκλειόταν από την ελληνοκυπριακή πλευρά. Ωστόσο, οι σημερινές συνθήκες είναι διαφορετικές από εκείνες του παρελθόντος. Το άνοιγμα του Αεροδρομίου της Τύμπου / Ερτζάν και άλλων λιμανιών στη βόρεια Κύπρο για άμεσο εμπόριο θα εξάλειφε τις δικαιολογίες της Τουρκίας για μη αναγνώριση των ελληνοκυπριακών λιμένων. Για παράδειγμα, θα έδινε στα ελληνοκυπριακά πλοία πρόσβαση σε πολλά θαλάσσια λιμάνια της Τουρκίας και θα επέτρεπε απευθείας πτήσεις μεταξύ Λάρνακας και Κωνσταντινούπολης. Επιπλέον, θα άνοιγε στους Τουρκοκύπριους περισσότερες από μία βιώσιμες πύλες προς τον υπόλοιπο κόσμο, μειώνοντας έτσι την επιρροή της τουρκικής πρωτεύουσας στο βόρειο τμήμα του νησιού. Την τελευταία δεκαετία σημειώθηκε άνοδος στις τουρκικές επενδύσεις και αυτό θα μπορούσε να διαφοροποιηθεί, μέσω εμπορικών συμφωνιών που θα μειώσουν έτσι την τουρκική επιρροή στο βορρά.

ΑΠΟ ΒΑΡΟΣ ΣΕ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑ;

Όπως γίνεται κατανοητό από τα πιο πάνω, απαιτείται πολύ καλή πρόθεση για να διευκολυνθεί το άνοιγμα των Βαρωσίων που θα φέρει κάποια δικαιοσύνη στους αρχικούς τους ιδιοκτήτες και θα θέσει τα θεμέλια για την ειρήνη. Το de facto άνοιγμα σηματοδοτεί ότι δεν υπάρχει πλέον επιστροφή στο status quo ante. Επιπλέον, έχουμε δει από το παρελθόν ότι οι προσπάθειες αποκατάστασης de facto καταστάσεων μόνο με νομικά μέσα είχαν συχνά αθέλγητες συνέπειες. Οι υποθέσεις που παραπέμφθηκαν στο ΕΔΔΑ έθεσαν τα θεμέλια για την ΕΑΙ και αποτέλεσαν εν μέρει την αιτία για το άνοιγμα των σημείων διέλευσης το 2003. Αντί να καταφεύγουμε σε νομική ή διπλωματική πίεση, ο διάλογος είναι απαραίτητος για να διασφαλιστεί ένα μέλλον για τα Βαρώσια που θα λαμβάνει υπόψη τόσο τα συμφέροντα των νόμιμων ιδιοκτητών, Ελληνοκυπρίων και μη, όσο και τις ανάγκες των Τουρκοκυπρίων.

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

PRIO Cyprus Centre

TΘ 25157 | 1307 Λευκωσία | Κύπρος

Email: cypruscentre@prio.org

www.prio.org/cyprus

Το PRIO ενθαρρύνει τους ερευνητές και τους συνεργάτες του να δημοσιεύουν τις εργασίες τους σε επιστημονικά περιοδικά και βιβλία, όπως και στη σειρά εκθέσεων, ανακοινώσεων και ενημερωτικών δελτίων του Ινστιτούτου. Κατά την ετοιμασία των δημοσιεύσεων αυτών, το Ινστιτούτο ασκεί ένα βασικό ποιοτικό έλεγχο, αλλά το ίδιο δεν υιοθετεί δική του άποψη γύρω από πολιτικά προβλήματα. Ενθαρρύνουμε τους ερευνητές να συμμετέχουν ενεργά σε δημόσιες συζητήσεις και τους δίνουμε πλήρη ελευθερία γνώμης. Επομένως, η ευθύνη και η αναγνώριση για τις υποθέσεις εργασίας, τις θεωρίες, τα ευρήματα και τις απόψεις που εκφράζονται στις εκδόσεις μας ανήκουν στους συγγραφείς.

Friedrich-Ebert-Stiftung | Γραφείο Κύπρου

Στασάνδρου 20, Διαμέρισμα 401 |

1060 Λευκωσία | Κύπρος

Υπεύθυνος: Hubert Faustmann | Διευθυντής

Τηλέφωνο: +357 22 37 73 36

Email: office@fescyprus.org

Ιστοσελίδα: www.fescyprus.org

www.fescyprus.org

Οι απόψεις που εκφράζονται στην παρούσα δημοσίευση δεν αντιπροσωπεύουν απαραίτητα τις απόψεις του ιδρύματος Friedrich-Ebert-Stiftung.

© Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) and Peace Research Institute Oslo (PRIO), 2021

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. Κανένα μέρος αυτής της δημοσίευσης δεν μπορεί να αναπαραχθεί, αποθηκευτεί σε μέσο επαναφοράς ή χρησιμοποιηθεί σε οποιαδήποτε μορφή ή με οποιοδήποτε μέσο, ηλεκτρονικό, μηχανικό, αντιγραφής, ηχογράφησης, ή αλλιώς, χωρίς τη γραπτή άδεια του/των κατόχου(-ων) των πνευματικών δικαιωμάτων.